

Levették a műsorról a botrányt okozó darabot

P. Márkus Emilia lemondta az összes előadásokat — Riasztó hír terjedt el Szomori és Hevesi súlyosan sebesült áldozatának Gáspár Lászlónak a haláláról — Szentanuk a Nemzeti Színház új ostromzáráról — Teljes siker koronázta az Uj Nemzedék által megindított Szomori-ellenes akciót — Kacagásba és büzbombák illatába fult a Nagyasszony utolsó előadása

A Szomori-Hevesi botrány legújabb izgalmas fejleményei

— Az Uj Nemzedék tudósítójától. —

Vér folyt azombaton este Budapest utcáin. Keresztény magyar vér, azoknak a vére, akiknek szívében még érintetlenül lobog a nemzeti érzés, akiknek a lelkében még elhomályosítatlanul ragyognak azok az ideálok, amelyeket a nemzet vezérei minden alkalommal eléjük tűznek. Cikornyás beszédekben a jövő reménységének szokták nevezni az ifjúságot, amely most élete kockáztatásával és vére hullásával is bizonyoságot tett arról, hogy e tanítás magvai jó talajba hullottak. Fegyveres, lovas és gyalogos rendőrök attackozták szombaton este azt a tömeget, amelynek javarészt ugyan az ifjúság tette, de amelyben szép számmal képviselve volt a társadalomnak ugyszólván minden osztálya. Mert a Nemzeti Színház környékén lejátszódott tüntetés nem csupán a magyar ifjúságnak vétója volt, ezzel a tiltakozással az egész keresztény magyar társadalom felsorakozott az erkölcs és a szent hagyományok védelmére.

Vér folyt, keresztény magyar vér, mert a Nemzeti Színház zsidó igazgatója és zsidó szerzője sokkal jobban tudták, mint az ugynevezett hivatalos tényezők, hogy nem egy jelentéktelen író fércművének előadásáról van voltaképpen szó, hanem erőpróbáról, amely el fogja dönteni, elérkezett-e valóban annak ideje, hogy a liberális, nemzetietlen irány kitűzhesse a győzelem lobogóját a magyar glóbuson. A tulsó fronton éppen olyan jól tudják, mint ahogy a keresztény közvélemény tisztában van vele, hogy Szomori Dezső rossz író, aki semmiképpen sem jelenthet fényt és sikert a nemzet első színháza számára. Odaát még jobban ismerik ama írásait, amelyek mindégysike szégyene a magyar nyelvnek, a magyar érzésnek. Annnyira jól ismerik, hogy magán-színház már alig-alig mer arra vállalkozni, hogy

Szomori Dezső darabjait előadja, hisz egymásután buktak meg éppen a Vigszínházban, tehát abban a színházban, amelynek közönsége általában véve a legközelebb áll hozzá. Ez az író tehát semmiképpen sem érdemelte meg, hogy a Nemzeti Színházban felújítsák a darabját, amelynek silányságát tárgyilagos liberális kritikusok is beismerik. Irodalmi szempontból, irodalmi, művészi mértékkel mérve, Szomori Dezső darabjának nincs helye a Nemzeti Színházban. Éppen ezért valahányszor a múltban a színház szárnyraeresztette a hirt, hogy előadja Szomori darabját, a keresztény nemzeti közvélemény mindig emelt ellene és hivatkozott arra, hogy Szomori Dezső nem az az író, nem az a magyar szerző, akit be szabad engedni a magyar nyelv szent templomába. Ugyanakkor a nemzeti közvélemény rámutatott arra is, hogy Szomori Dezső egész ugynevezett irodalmi múltjával, majdnem valamennyi írásával szöges ellentétben van azzal a nemzeti és erkölcsi felfogással, amely végre felülkerekedett ebben az országban. Utalt arra, hogy Szomori Dezső nemcsak sok-sok esztendővel ezelőtt, hanem 1919-ben is oly erkölcsstelen és szeméremsertő írással traktálta a nyilvánosságot, amely írás arculesapja a keresztények érzelmeit és módfelett sérti a keresztény egyházak papjait.

Igy állván a dolog, joggal kérdezhetsz mindenki, miért kellett Hevesi Sándornak ezt a darabot előadatnia? Miért vállalkozott a Nemzeti Színház jelenlegi igazgatója arra, hogy ilyen előzmények után számtalan figyelmeztetés ellenére provokálja a nemzeti közvéleményt. Micsoda érdek, miféle összeköttetés készítette arra az igazgatót, hogy színre hozzon ilyen fércművet, amikor előre tudhatta, mint

ahogy tudhatta is, hogy ez az előadás ellenszenvet és ellenséges érzést fog kelteni a magyar társadalomban. Mi elismerjük, hogy Hevesi Sándor felette áll a Szomoriak átlagos intelligenciáján és mi ismerjük a Nemzeti Színház igazgatóját abból az időből, amikor velünk együtt, a mi sorainkban is hadakozott azok ellen az irányzatok ellen, amelyek egyikét most pártfogásába vette.

Hevesi Sándor annak idején, nem is olyan régen, a háboru derekán is vezércikkírója volt az antiszemita Uj Lapnak, szorgalmasan dolgozott, soronként két krajcárért az Egyházi Közlöny-be, dolgozó társa volt a Magyar Szemlének, amelyek mind-mind a keresztény nemzeti felfogás győzelméért hadakoztak. Igaz, hogy Hevesi Sándor szorgalmasan irogatta cikkeit, de való igaz az is, hogy a másik oldallal is fegyverbarátságot tartott, ott is irt, fordított és tevékenykedett. Természetesen voltak már akkor is aggódó lelkek, akik nyomatékosan hangoztatták, hogy az efféle két fronton való munkálkodásnak nem lehet jó vége, mert vagy az egyik, vagy a másik oldalhoz köti az ilyen író a szíve, a meggyőződése, de még inkább valószínű, hogy egyikhez sem, hanem azt a meggyőződést ölti magára, amelyik pillanatnyilag a legelőnyösebb.

Hevesi Sándornak színházigazgatói pályája arra vall, hogy ez az utóbbi feltevés áll helyt. Hisz folyton ingadozott, hol az egyik, hol a másik félnek igyekezett kedvezkedni, hol egy jobboldali, hol egy baloldali író darabját kapta elő, hogy ezáltal biztosítsa magának az egyik vagy másik tábor támogatását. Ez az eljárás nem volt a színházigazgató tárgyilagosága, mert a legtöbb darab érték nélkül való tálcolmány volt, amely egy-kettőre

lekerült a színház műsoráról. Az elmúlt évek során Hevesi Sándor nem egyszer oly darabot tűzött műsorra, amelyet a nemzeti társadalom felháborodása után le kellett vennie a műsorról. Emlékezzünk csak vissza arra a darabra, a Vörös tábor-ra, amely a bírói kart tette nevétségessé és dobta oda a közmegevetésnek. Az Uj Nemzedék rögtön az első előadás után rámutatott ennek a színműnek a tendenciájára és cikkünk nyomán akkora volt a felzudulás, hogy a darab lovtárba került. Itt van a „Hős és a katona”, Shawnak a darabja. Ez a színmű a hadsereg érzékenységét bántotta, sértette. Ezt is az Uj Nemzedék tette elsősorban szóvá. Ez a darab nem került le mindjárt a műsorról, mert Hevesi Sándor, ugy látszik, úgy találta, hogy elmúlt már az az idő, amikor a nemzeti közvéleménynek és a hadseregnek állásfoglalása nyom valamit a latban. Csak akkor tért észre, amikor a legfelsőbb katonai hatóság felszólította a tisztikart, hogy bojkottálja a darabot.

Van-e, aki ilyen próbálkozások után nem látja, hogy miről is van szó? Nem kézenfekvő-e, hogy a nemzet lelkétől idegen irányzat akar betörni a magyar érzés és gondolatvilág egyik sáncába, a Nemzeti Színházba és ehhez a rohamhoz, a gyenge, megalkuvó, meggyőződéstelen igazgató készségesen segítőt kezet ad. Tessék végigolvasni a liberális újságokat. Minden sorunkban a diadal mámorában zengett, minden írásuk hivalkodva azt a meggyőződésüket dokumentálta, hogy fordult az idő kereke, hogy megint elértek abba a korszakba, amikor a magyar élet valamennyi sáncában ők uralkodtak, amikor önmagukat tolták fel a magyarság szellemi irányítójául. Ez az a végzetes kor, az ugynevezett liberális kor, amelyet 1918 és 1919 tetőzött be,

Ára 10 fillér

amelynek fájdalmasan rettentő emlékeztetője a trianoni határ.

Tévedtek. Súlyosan tévedett Hevesi Sándor és családja a vele rokon tábor, mert a keresztény magyar társadalom, a nemzet leglényegesebb alkotó eleme megmutatta, hogy 1918. és 1919. megisméltlő-désének előkészítését nem tűri és azt minden körülmények között megakadályozza. Elsősorban a magyar ifjúság emelte fel szavát az Uj Nemzedék tiltakozása nyomában. Az a magyar ifjúság, amely méltó utódja ama bizonyos március ifjainak, akik 1848-ban hősi lélekkel, életük kockázatásával kivívták a nemzet követeléseit. Az Uj Nemzedék-ben közreadott nyilatkozatok bizonyítják, hogy az egész magyar társadalom, minden komoly magyar szervezet szívvél-lélekkel azonosította magát az egyetemi hallgatókkal és nemcsak szóval, hanem tényleg is melléjük állt. Hiszen a rendőri jelentésekből is látható, hogy a legtöbb előállított ur nem serdülő gyermek, tehát nem éretlen gyerek, mint ahogy a belügyminiszter ur mondja, hanem meglett férfi, adófizető polgár. Oly emberek, mint amilyenek a háború során mint tisztiek elsőrangú szolgálatot tettek hazájuknak. Nem akarjuk hánytorgatni a multat, de leszögezhetnénk még egyet és mást, ami nagyon kínos és nagyon fájdalmas volna!...

A kultuszminiszter ur azt hangoztatja, hogy különböző okokból nem avatkozhat az igazgató egyéni hatáskörébe, de ha kiderül, hogy az igazgatónak nincs meg a kellő szemérméke, akkor teljesíti ő kötelességét. Ez az álláspont mindenestre korrek, de nem helyes. Hevesi Sándor ugyanis az első igazgató, aki teljesen szuverénül intézte a színház ügyeit. A multban az igazgatófelett mindig volt fórum, amely őt támogatta és irányította. Hevesi Sándor az első, akit a felsőbb irányítói nélkül engedtek utjára. Történetesen ő a Nemzeti Színháznak első zsidó igazgatója is. Ha valaha, hát ebben az időben kellett volna a kultuszminiszteriumnak arra ügyelnie, hogy Hevesi Sándor miként végzi munkáját. Kisiklái jóelve figyelmeztették felsőbbtségét, hogy előbb-utóbb baj lehet, ha nem szabnak irányt és mértéket munkásságának.

Van még egy sereg mozzanata ennek az ügynek. Ezekről azonban most ne eszék szó, amikor még szívünkben zug a megdöbbenés és a keresztény társadalom széles körében tombol a felháborodás. Lesz még szó később egyről és másról. De azért sem szólnunk most ezekről a dolgokról, mert amikor este ezeket a sorokat írjuk, már tudjuk, hogy az eröprödben a tulsó oldal maradt alól, győzött a mi álláspontunk, a nemzeti érzésű és gondolkodású társadalomnak az álláspontja, az igazgató és a vele tartó tábor megbukott.

Mindenki tudja, hogy a vert had visszavonulásának különféle módjai vannak. Lehet felbomlva menekülni, lehet rendben hátra húzódní, de lehet nagyképűen győzelmet emlegetni és különféle címen átesoportositani. Mi már tudjuk, hogy főbb nem kerül előadásra Szomori Dezső műve. Leveszik, mert látják, hogy van még nemzeti megmozdulás, tudják, hogy a nemzeti szellemű tábor egyre elkeseredettebben szállna síkra igazáért. Hevesi megbukott próbálkozásával és most félve, sápadozva keresik a formát, amellyel valahogy leplezni lehet ezt a keresztény vér áztatta csufos vereséget. Jó, mi nem bánjuk, akármilyen formulát eszeljenek ki, akármilyen mógé is bujjanak, csak arra figyelmeztetjük a tulsó oldal sajtóját, hogy valahogy eszébe ne jusson győzelmet hazudni, mert akkor kiméletlenül megírjuk vereségük minden fázisát.

Ha a belföldi forgalomban a napnak vagy az éjnek bizonyos meghatározott órájában akár mindennap beszélni, kössön havi bérletet. — Vegye igénybe a távbeszélő központ üzenetközvetítő szolgálatát. Bővebb felvilágosítást kérjen a központtól. — A budapesti és vidéki távbeszélő előfizetők közt a postahivatalok üzeneteket közvetítenek. Részletes felvilágosítást a távbeszélő központok adnak. — Ha Budapesten egyszerre több távbeszélő előfizetőnek akar egyforma közlést leadni, ne töltse evvel az idejét. Elvégzi a távbeszélő központ.

A Nagyasszony utolsó humoros előadása, amely a nézőtéren játszódott le

A szombat estére másodszer tüzték ki a katonaszökevény és pornográf Szomori Dezső Nagyasszonyát. Maga a színház is tudta, hogy ez az előadás a maga nemében rendkívüli, érdekes és izgalmas lesz, hiszen a jegyeket nem vonhatták el a keresztény közönség elől a bérletekkel és más mindenféle suskusokkal, bár a földszinti jegyek nagyrészt a detektívtestület tagjai között osztoztak ki, akik aztán ismerőseiknek, főleg újságíróknak a legjobb jegyeket a földszinti első és második sor helyeit ajándékozták oda tucatszámra. Ugyanis feltűnő sok újságíró jelent meg a Nemzeti Színházban s elmondhatjuk, hogy soha annyi tollforgató nem ült a nézőtéren, mint szombaton este, mert

mindenki látni akarta, sőt élvezni akarta azt a tüntetést,

amely várható volt. A színház közönsége összetételében amugyis rendkívül érdekes volt. Körülbelül százhusz rendőr tartózkodott bent az épületben, a földszinten, az erkélyeken, a karzatokon s a széksorok között a rendőrtisztviselők és rendőrtisztek egész légiója állt őrt és figyelte az eseményeket. A péntek esti előadáson minden széksorban legalább négy detektív ült, úgyhogy csupán csak a földszintre körülbelül száz civilruhás megfigyelő jutott, fent az erkélyeken és a karzatokon is meg lehetett ismerni szélesvállu, zordon arcú detektíveket. Érdekes, hogy a főkapitányság a detektívtestület színe-javát,

az ugynevezett intellektuális osztályt mozgósította,

hogy minél jobban és gyorsabban lefűlelhessék a tüntetőket. Ami hely így még a rendőrségen és a detektívtestületen felül megmaradt, azokon Szomori-párti cionisták és más rokonszenvi egyének ültek, keresztény igen kevés volt, csak a legelőkelőbb keresztény sportklubok tagjai jöttek el, hogy élvezzék az eseményeket, amelyekben úgy látszik a sportfolyákhoz hasonlóan jelenségeket reméltek.

Katonatiszt most sem volt egyetlen egy sem a színházban,

a hivatalos páholyok is üresek voltak, csupán csak Scitovszky Béla belügyminiszter ült családijával a jobb első páholyban azzal a szándékkal, hogy megfigyelje az eseményeket és a népszínházi bizottság tagjai agázták a bal kettős páholyokban, vajjon mi vár a Nemzeti Színházra.

Amikor a lámpák leötétedtek, szinte átremeggett az idegesség a nézőtér; ro most mi lesz? Ahogy szótment a függöny és felzengett a színpadon a kis Mozart műzsjkája, az idegfeszítő esendit viharos közhögési roham szántotta át.

A legfelső karzatról különböző tenor, bariton és basszus hangok kapcsolódtak egymásba s mintha valami nagy náthaláz gyötörte volna a legolesőbb helyek tulajdonosait, pereckig zenggett a színház a száryaló és öblös köhögésektől.

Fent a színpadon a színészek idegesen remegtek össze. Mindenki tudta, érezte, hogy a keresztény közönség harca a pornográf író darabja ellen megkezdődött. A cionisták tapsolni kezdtek, hogy a köhögést elnyomják, erre a tüntetők azonban átvették a tapsot és pereckig zengett a színház a tenyereket hangjától. A rendőrség tehetetlenül állt ezzel a tagadhatatlan ügyes taktikával szemben. Néhány köhögőt ugyan kivezettek, de hát a tetszésnyilvánítokat nem távolították el. Ez a taktika váltakozott jelenetről-jelenetre. Lent a nézőtér már ideges volt, karvaly-arcu egyének és nők sikongattak s a legjobb megjelenésű, de keresztény ábrázatu urakra mutogattak rá:

— Csirkefogó, gazember, vezessék ki! A rendőrség emberei eleinte teljesítették is a Szomori-rajongók kérését, de amikor hovatovább bizonyossá vált, hogy az igazított makkabeusok és demókri kereszténymentes színházba akarták átvarázsolni a Nemzeti Színházat, maguk a főbb rendőrtisztek is megelégteltek a denunciaciókat és sok árulkodót azzal intettek el:

— Ne tessék a rendőrség dolgába avatkozni. Mi majd elvégezzük a kötelességünket, segítségre nincs szükségünk, különösen akkor nem, ha ez nagyon átlátszó.

Közvetlen a kormányzói páholy fölött, a színpadtól a harmadik páholyban hét egyetemi hallgató ült. Egyik egyetemi irodalmi kör tagjai. A rokonszenves megjelenésű, kedves ur fiuk a legtisztessebben viselkedtek, de tagadhatatlan hogy egy tömegben ülve, igen izgatták a Szomori-pártiak kedélyét. Egyre-másra jelentkeztek terézvárosi férfiak és nők akik hol a parancsnokló Barna rendőrtanácsoshoz, hol más rendőrtiszthez jöttek a tippel: mondván:

— Azok, azok ott fűnt... Tessék őket figyelni.

A rendőrség tényleg be is ugrott a figyelmeztetéseknek és megtörtént az a mulatságos história, hogy

az egész rendőrtisztikar és a detektívtestület folytonosan azt a páholyt figyelte,

amelynek diákjai nem is sejtették, hogy legalább kétszáz szem vigyázza őket összerendezve, akár tüszentenek, akár köhögnek, vagy az orrukat fújják. Mint-hogy pedig minden örködő szem azt a páholyt őrizte, természetesen nem juttott elég figyelem a tüntetők ügyesen elhelyezett rajaira, akik aztán így elég szabadon „működhetek”. A tüntetésnek egyetlen egyszer volt csak tragikusabb fordulata, amikor a hetedik jelenetben P. Márkus Emilia, a nagy művésznő lépett a színpadra. Ekkor már búzbombák illata kavargott a levegőben, a színészek is nagyon idegesek voltak, például a kintűnő

Mátray Erzsit kétszer is sirógöres fogta el.

P. Márkus Emilia megjelenésekor a tüntetők ismét a taps taktikájához nyultak és legalább nyolc percig harsogott a színház. Természetes, a hosszú taps alatt a közönség összeszórtalkozott, pro és kontra kiabálások hangzottak el, a búzbombák ujjab kellemetlen illatokat ergettek s a nézőtér csak akkor dermedt össze egy pillanatra, mikor fent a színpadon a tehetetlenül álló Márkus Emilia görcsös zokogásban tört ki, karjait mintegy kérileg és védőleg kitérte a nézőtér felé s zsebkezdőjébe takarva arcát, egy székhöz támogett, a tüntetők, látva a tragikus helyzetet, abba-hagyták a tüntető tapsot és ami ezután felhangzott, az rokonszenvi taps volt. P. Márkus Emilia aztán nagynehezen belekezdett szerepébe.

Égész jelenetek maradtak ki,

a végzaknak nem esendültek és tagadhatatlanul mindenki elismerte a Nemzeti Színház művészeinek heroizmusát, akiket egy meggondolatlan és makacs igazgató abba a kellemetlen helyzetbe hozott, hogy olyan darabban játszanak, amelyben semmi kedve sem volt.

Eltől kezdve a darabban, amely amugy is csapnivalóan rossz és laza összefüggésű, igazán nem volt semmiféle olyan gondolat, amely a közönség figyelmét lebilincselhette volna. Egymás után játszódtak le a leghumorosabb és már egész a kedélyesség határára járó jelenetek. Pattogó búzbombák hulltak a nézőtérre, sokszor bizony a rendőrtisztek közé is és lassankint az egész nézőtér az állandó derültségre hangolódott át. Egyetlen egy komolyabb momentuma volt még a tüntetésnek, amikor az egyre jobban elharapózó köhögési, nevetési, tüsszögési rohamok közben, amikor

a színészek egész tanácstalanul álltak és néztek föl a színház magasságába,

P. Márkus Emilia egészen a rivalda elé jött, kitérte karjait és könyörgő hangon sirta bele a zajba:

— Legtöbb ennek az egy előadásnak a végét várják meg.

A színpad azonban most már teljesen elvesztette a csatát. Szomori üres tirádái gyámoltalanul és vergődve esendültek meg, senki sem hallotta, mit mondanak a színészek és különösen a cseklési jelenet karneválját használták föl a tüntetők arra, hogy a hangulatot most már végleg a maguk javára szerzzék meg. Eszterházy gróf cseklési kastélyában éjjeli maszkabál lévén, a színpadon is grév világitás pislogott, úgy hogy a teljes sötétségben a rendőrség sem láthatott semmit Köhögés, nevetés, huhogás, püsszegés, valódi és műpofonok csattanása, világitó búzbombák és rakéták csillagesője, kopogás, humoros közbeszólások s ijedi izraelita síkolyok valóban karneváli zörzavara világosította meg a sötétséget. Ettől kezdve már senki sem törődött a színpaddal. Az emberek hátat fordítottak a színészeknek, állandóan a karzatot nézték, a rendőri szigorúság is kezdett feloldódni és legfőképpen csak azok sirtak és könnyeztek, akiknek a rettenetes búzbombaszag esiepte a szemét. Egy-egy végsőt ki-kaptak a tüntetők a színészek laza beszédéből és megjegyzések patantak el. Így például amikor egyik színésze szerepe szerint ezt mondta, ennek az estnek nincs varázsa, szinte felorkánzó kacagás közben kiáltotta a karzat:

— Nincs bizony.

Mint-hogy a rendőrség a köhögőket kivezette, senki sem mert még a tárgyilagoss közönség sorában sem köhögni s a büffé cukorkakereskedéséi örült forgalmat csináltak, mert mindenki cukrot vásárolt, hogy legalább ezzel akadályozza meg az ősi szezonban szokásos köhögést. Mikor aztán a színpadon egyik színész elkohintette magát, egy basszus hang megszólalt a közperkélyen:

— Vezessék ki, köhög!

Rettenetes kacagásban oldódtak fel az izgalmak. Percekig hullámozt a nézőtér kedélyessége, s mit tehettek mást, a rendőrök és a detektívek is hasukat fogták a nevetéstől. Most már nem is haragudott a két szembenlévő tábor egymásra.

Akadnak ugyan még egyes cionista legények, akik még a népszínházi bizottság tagjait is, Ilovszky Jánost és Dinich Vidort ki akarták vezetetni a rendőrtisztekkel mert nevetésnek a történeten, de a rendőrtisztektől olyan választ kaptak, hogy még hosszabb orral távoztak, mint amilyenekkel jöttek.

Fábián Béla képviselő öccse, Fábián Sándor az első emeleti erkély egyik detektívektől és rendőröktől tulságosan megvédett páholyának mélyéből mutogattott le egy cserkészjelvényes urra, azt kiabálván, hogy világosan láttá, hogy durranó pisztolyból az izraelita nők lábát célozta. Ugyanis a félhomályból egyremásra felhangzottak kiegészítés síkolyok jól ismert zengzetes lipótvárosi hangszullyal:

— Jaj, a lábamba löttek bele.

Tudniillik a tüntetők riasztó pisztolyokat is használtak, amelyekből dugók repültek és bizonyos célirányossággal mindig nem keresztényeket találtak el. A rendőrtisztek erre tényleg körültekintettek a cserkészjelvényes fiatalalambert, aki méltatlankodva tiltakozott és azt mondta, motozzák meg. Egyik rendőrtisztviselő kivezette. A cionisták erre örült zajban törték ki. Két perc múlva azonban a fiatalalambert derült arecal visszajött s a rendőrtiszt kijelentette, hogy nem talált nála semmit, tehát egész jogosan és törvényesen ül a színházban a cserkészjelvényes. Erre az egész színház dörgő tanssal jutalmazta meg a rendőrtisztviselőt.

Nem volnának tárgyilagosa, ha nem mondanánk meg azt is, hogy

a rendőrök cionista tüntetőket is vettek ki,

hogy az eltávolított tüntetők között majdnem megoszlott az arányszám felekezetei szerint. A nézőtérben ott ült Szomori Dezső öccse is, egyik páholyban pedig a körüli sajtó újságírói hetvenkedtek és még attól sem riadtak vissza, hogy árulkodjanak, sőt egyik közismert liberális lap rendőri munkatársa hangosan kifakadt, hogy a rendőrséggel nincs megelégedve s hogy a rendőrség miért nem csinál a színházban tabula rasat.

Közben természetesen az idegesebbek eltávoztak, úgyhogy az előadás végefelé már igen meggyűrült a közönség és aki ottmaradt, már annak is az oldala fájt a nevetéstől. A Nemzeti Színház érdemű művészeivel nem törődött senki. Azok szegények ott tehetetlenül szavalnak, jöttek, mentek, lélektelenül, remegve, idegesen, fuldokolva, szinte szándékosan hagytak ki jeleneteket, csakhogy hamarabb vége legyen az előadásnak. Maga az ügyelő is feltűnően sietett és két ízben is a végső előtt leengedte a függönyt. A vasfüggöny pedig mindig robogó gyorsasággal hullott le, a színészek közül senki sem várt tapsot és minden felvonás után szinte rohantak öltözőikbe, hogy kipihenjék az ideagizalmakat.

A liberális sajtó természetesen ismét csak tüntető csécseléről beszél,

pedig a tüntetők intelligenciájára és ügyes taktikájára a legszebb bizonyíték az, hogy az ötödik vagy a hatodik képbén, amikor Márkus Emilia a kis főhercegekkel marad együtt a színpadon, csupa gyermekszínnel, jóllehet a színészek szájában csupa lehetetlen Szomori-féle és Európa egyik legnagyobb eszár-nőjét a lipótvárosi kofa megvilágításában rajzoló mondatok hangzottak el, amelyek igazán kiválhatták volna a tüntetést, halálos esend volt a színházban, nehogy valamelyik gyermekszereplő megijedjen és nem kívánatos tumultus származzék ebből. Az előadás csattanója azonban az a jelenet volt, amikor Castelnau Florence kisasszony távozik az utolsó felvonásban és Lehota Árpád, aki II. Józsefet játssza, azt mondja bucsuzásul Szomori Dezső szavaival:

— Elment s csak egy kevés illat maradt utána.

Erre a ziccerre aztán igazán kitört a nevetés a színházban. A színházban ugyanis orrfacsaró búzbomba szag volt. Percekig hangzott a nevetés és hangosan elemezték azt az illatot, amely a színházat betöltötte. Mikor pedig a Mária Antónia szerepét játszó Radó Mária ezekkel a szavakkal bucsuzik a bécsi navor-tól, hogy még egyszer körülnéz ebben a környezetben, egy kedélyes hang megszólalt a nézőtér közepéről:

— Hát azt bizony jól teszi, többé úgy sem lesz rá alkalma.

Körülbelül így játszódott le az az előadás a színpadon és a nézőtérben, amelyet Hevesi Sándor rendezett meg Szomori Dezső Nagyasszonyával kapcsolatban a jubiláló Nemzeti Színház legnagyobb ácsoségé.

**Sokféle tápszer van, nincsen ebben kétség,
De az Ovomaltine maga az egészség.**

Intim képek a Nemzeti Színház véres éjszakájáról

Hevesi igazgatót cseppel sem rendítette meg, mikor a rendőrség vérengzéséről értesült

Hevesi Sándor a Nemzeti Színház igazgatója bebizonyította, hogy igazuk van azoknak, akik azt mondják: legjobb igazgató, a legjobb rendező. Hogy a legjobb igazgató, azt mindenki láthatta, mert előadta Szomori Dezső „kötöny” darabját. Mi jelenleg „nagyszerű” rendezői képességeivel foglalkozunk. Nem akadhat a világon még egy olyan rendező, aki a Nemzeti Színház elleni tüntetés leverését olyan kímélően rendezte meg, mint ő. Felvonultatta Budapest egész rendőri készületét és bekerítették a nemzet színházát. A főbejárat előtt a vezérkar foglalt helyet, — rendőrfőtisztek előtt *térkép*, — ahol a hadmozdulatokat beszélték meg.

A leghatásosabb tömegjelenet azonban nemcsak Hevesi, hanem a körülötte hemzsegtető segédrendezők érdeme. Bizarr rendezői ötlet volt, amikor a tömeget megkardlapoztatták. Hevesi itt is nagyot produkált. *A Nagy Roham után igazi vér folyt Budapest utcáin*. Ehhez a jelenet-hez Hevesi a legdrágább vért szerezte be. *Keresztény magyarok vért!*

utóban. Felesége ládszasszony a Klausel-téren. Kérdésünkre felháborodottan válaszolt: — Szomori Dezső a magyar Shakespeare. Ez ellen mernék tüntetni a nyomorultak. Csupa romgyos ember, mi közülük ezeknek a Nemzeti Színházhoz... Ott hagytuk, nem tudunk vele tovább „beszélgetni.”

Ugyanakkor, amikor a tömeget kardlapozták, a körüli Spolarich-kávéházba tért be uzonnázni Bakó László, a Nemzeti Színház művésze. Amikor Bakó megjelent az ajtóban, a zsufolt kávéház publikuma felállt helyéről és meleg tüntetést rendezett Bakó László mellett.

— *Éljenek a keresztény nemeszerek!*
— *Éljen Bakó László!*
— *Vesszen Hevesi!* — hallatszott mindenfelől.

Bakó Lászlót láthatóan meglepte a spontán tüntetés és mielőtt leült volna

társaságához, megilletődve köszöntö meg a közönség ragaszkodását és csak ennyit mondott:

— *A régi magyar színészek hagyományainak alapján állók és a nemzeti eszméből egy jöttányit sem engedek!*

Meg kell állapítani végül azt a tényt is, hogy a rendőrtisztek legnagyobb része elítélte azt a rendőrfelügyelőt, aki *tulbuzgóságában* nekirortott a Himnusz éneklő ifjúságnak. Ugyátszik egyedül Szeszlér Hugó főkapitány-helyettes helyeselte az ifjúság véresre verését, amit a következő kis tanulságos jelenet magyaráz meg:

Az előadás végén Szeszlér Hugó főkapitány-helyettes ur nagy előékenységgel kísérté autójába Hevesi Sándor igazgatót, majd amikor távozni készült a egyik radikális budapesti újság munkatársa sietett a főkapitányhoz. Melegen fogtak kezét:

Az utca képe a tüntetés alatt

A Rákóczi-uton, a Rókus-kórház előtt és a Miksa-utca vonalában tömör rendőrkordon. Minden három-négy lépésre közrendőr, minden tíz lépésre rendőrtiszt. Senkit nem engednek keresztül. A járókelők kénytelenek hosszabb kerülővel a mellékutcákon folytatni útjukat. Aki mégis megpróbál keresztülbujni a kordonon, azt *kíméletlenül visszatartják és leigazoltatják*. A kordonon belül csak a rendőri készület vezetői és a liberális újságírók tanyáznak testvéri egyetértésben. Egy katolikus lelkész siet a keleti pályaudvar felé, őt is *feltartóztatják*. A lelkész a *Dohány-utca felé tart*. A szombat estikorzóást végző zsidó bakfiskos kárörvendő hangon jegyzi meg:

— *Ugy kell nekik, miért csinálták ezt a machlajkát...*

Az egész hetedik körület zsidósága kicsődült a Rákóczi-utca keresztényverést nézni. Mert a liberális lapok már előre beharangozták, hogy a „rendőrség a legerélyesebben véget vet mindenféle tüntetésnek”. Liberálisok tehát keresztény vére szomjaznak. És a rendőrség a liberális viselkedésnek megfelelő módon viselkedett.

Mikor a tüntető keresztény diákokat a Német-utcán, a József-köruton át a lovasrendőrök kivont karddal tüdőzöbe vették s a rendőrlombok patái tiporták a tüntető tömeget, a Simpon-kávéházból épen egy *liberális társaság tartott kifelé*. Két gavallér fogott közre egy szilkszinbundás, erősen kifestett, ruzsoszajku, etonfrizurás hölgyet. A hölgy meglepődött mosollyal szemlélte, hogyan esattognak a rendőrkardok a keresztény diákok fejére s még biztatón rá is kiáltott a rendőrökre:

— *Üssétek a csirkefogókat!*

A vérbeborult szemű rendőrök tovább robotáltak. Nemsokára rá földre terített a rendőrkard egy keresztény egyetemi hallgatót. A kifestett hölgy pedig gavallérai karján akadálytalanul haladt tovább a köruton. Hiszen az a társaság igazán nem tartozott a tüntetőkhöz. A rendőrök csak a *keresztény külsejű járókelőket* zaklatták.

A budapesti liberális tábor annyira a maga ügyének érezte Szomori Nagyszasszonyának és

A keresztény erkölcsi világnézet a tüntetők oldalán áll! — hirdeti Wolff Károly

A súlyosan megsértett keresztény társadalom érzeit hűségesen tükrözti vissza

Wolff Károly

nyilatkozata.

— *Sok emberrel beszéltem a tüntetés ügyében. Mondhatom, hogy mindenkinek a lelke keserűséggel van telve. Nem találkoztam olyan kereszténnyel, aki ne háborgott volna azért, hogy rendőrkardokkal verik szét azt az ifjúságot, amely nem tesz mást, mint következetes azokhoz az elvekhez, amelyeket maga a kormány is hirdet. Ez az ifjúság idealista és nem fogadja el azt, hogy csak beszéljünk katolikus öntudatról, de gyakorlatban türjük el az öntudat lábbal-tiprását. Ez az ifjúság nem engedi a nemzet első színpadán szerepelni azt az író, aki mindent kigunyol, ami nekünk szent.*

— *A belügyminiszter ur azt mondta Salgótarjamban, hogy ő csak rendet akar, de nem akar rendőrállamot. De nem rendőrállamot jelent-e az, ha a hivatalos tekintély palástjával takarják oltalmazóan azt a szellemet, amely főregként rája ezer éves nemzeti akupunktát? Nem*

rendőrállam az, amely a tekintély jel-szava alatt még a lelkek felháborodását is el akarja tiporni, amely fellép azzal a jogos kívánsággal szemben, hogy a nemzet első színpadán csak olyanok szerepeljenek, akik a nemzettel élnek és éreznek. A külföldön épp úgy megenge-dik a pizszegést, mint a tapsolást.

Furcsa felfogás, hogy Magyarországon csak tapsolni szabad, de az ellenkező véleményt nem lehet nyilvánítani.

— *Ezek az ifjak nem tesznek egyebet, mint nemetszésüknek adnak kifejezést, tiltakoznak a pornografus ellen és rendkívül sajtáságos jelenség, hogy a liberális és demokratikus sajtó rögtön azonosítja magát a pornografussal.*

A tüntetésben a pornográfia elleni állásfoglalás a döntő

és az egyház megsértése miatti jogos felháborodás jut kifejezésre. Miért azonosítják magukat a pornografussal és azzal, aki a katolikus egyházat súlyosan megsértette? Ez a felekezeti szempont?

— *A kultuszminiszter ur is sokkal könnyebben elintézhette volna ezt az ügyet, közmelegnyugvára.*

Ha Hevesi ur önféji, hát meg kell tanítani őt, hogy végre is a színház nem csak az igazgató dolga, hanem a közönségnek is van köze hozzá.

A közönség legnagyobb része nem ér egyet a darabban, akkor ezt a felfogású kifejezésre is juttathatja és akkor az igazgatónak erkölcsi kötelessége levonni a konzekvenciát és a darabot levenni a műsorról. Vagy így akarnak játszani heteken keresztül rendőri készület mellett? És kiteszik az egyébként jóindulatú magyar rendőrséget annak, hogy karddal és lovasrohammal támadjon a magyar ifjúságra, a jövő reményeségére, mikor ez az ifjúság a jelen esetben sokkal inkább védi az állam alapját, mint az az író, aki kigunyolta ezer éves tradícióinkat.

— *A keresztény erkölcsi világnézet a tüntetők oldalán áll, nem —dig a hivatalos tekintéllyel védett író oldalán.*

— *Már a múltkor kijelentettem, hogy a fegyveres hatalom alkalmazása csak akkor jogosult, ha erkölcsileg igaz ügy szolgálatában áll, de furcsa szímben tűnik fel az a fegyveres hatalom, amely erkölcs-telen és a nemzet érdekeivel ellenkező irányt véd, kizárólag a tekintélynevében és kizáróan az akaratosság, önféjesség érdekében.*

— *Lássák be, hogy minden jobbérzésű ember háborog azon a rendőri készületen és háborog a magyar ifjúság kardlapozása miatt. A székesfőváros, mint az épület tulajdonosa, jogos aggodalmakat táplálhat ezen jelenségek miatt és kifejezést is fog adni annak az aggodalmának, vajjon helyes-e az egész környék közlekedését kereskedelmét és iparát megbénítani egy idegen szellemű író miatt és egy önféji színházdirektor kedvéért?*

— *Meg vagyok róla győződve, hogy a jelen nyilatkozatom ezek és ezek szívében talál visszhangot és ezért a keresztény magyar társadalom nevében kérem és kívánom, hogy az illetékesek lássák be végre, hogy a játék nem a tekintély nevében, hanem a tekintély rovására megy. Remélem, hogy utolsó pillanatban győzni fog a jobb belátás és a kultuszminiszter ur honorálni fogja azt a katolikus öntudatot, amelyről ő maga is szónokolt a katolikus nagygyűlésen. Az nem lehet, hogy szavalkunk és másképp cselekedjünk.*

Kontra Aladár

aki a küldöttségek élén előre figyelmeztette a kultuszminisztert Hevesi politikájának szomorú következményeire, is nyilatkozott az *Új Nemzedék* munkatársa előtt a véreséjű tüntetésről:

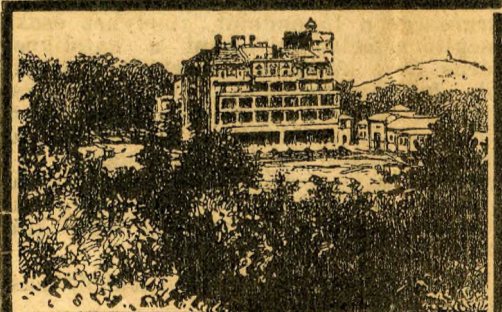
— *Mikor fent jártunk a kultuszminiszternél, azt mondta, hogy a továbbiakról egyedül Hevesi Sándor lesz felelős, és az Hevesi, aki jónak látta, hogy a Nemzeti Színházat politikai tüntetés középpontjába állítsa. Az eseményekért, amelyek Hevesi makacssága miatt következtek, elvitathatatlanul övé a felelősség, ezt pedig a legteljesebb mértékben vállalnia is kell és le kell vonnia a következtetést. Utóvégre mégsem fogjuk tenni, hogy Hevesi Sándor makacsságáért és egy jelentéktelen író még jelentéktelenebb darabjáért magyar vér öntözze az aszfaltot, magyar diákokat verjenek össze és izgalomban tartják az egész magyar közvéleményt. Gondoskodni fogunk arról, hogy a képviselőház plénuma előtt is szóva tegyük az eseményeket és követeljük a megbántott magyarság részére a legteljesebb elégtételt.*

— *Nagyon szeretnék hinni, hogy Scitovszky Béla belügyminiszter, aki meg is tekintette az előadást, magától is levont már a szükséges következtetést és talán kellő véleményt tudott formálni magának Hevesi eljárásáról, Szomoriról és darabjáról, továbbá az elkeseredett tüntetésről, amely miatt a rendőrök százai állhattak órák hosszat az utcán és amely magyar rendőröket magyar fiatalsággal állított szembe.*

Bodó János

a Faluszövetség alelnöke, nyilatkozatában minden oldalról megvilágította az ügyet, amely az egész egységspártban felháborodást keltett Hevesi Sándor igazgató ellen.

— *Velem együtt — mondta Bodó János — a párt legtöbb tagjának az a felfogása, hogy az igazgatóság tisztában volt jóelőre azzal az elkeseredett hangulattal, amely a darab ellen megnyilvánult, tehát: le kellett volna vennie a darabot a műsorról, amivel elejét veszi a sok, sajnálatos fejleménynek, a tüntetés-*

Budapest-Szabhegyi Szanatórium

Klimatikus (480 m) diétá: gyógyintézet

Egész éven át nyitva

Most az őszi utószexonban jelentékenyen lemérsékelt napidíjak.

*Ungváry László
Fairholai világhírűek
Kérjen a jegygyűjtő!
Csepel-Budapest
11. Fűzi-utca 33.*

nek, amelyet nem kellett volna provokálni. Sokan vagyunk, akik azonosítjuk magunkat a darab előadása elleni illetékes helyen előre tiltakozó keresztény politikuskokkal. Nem tudom megérteni Hevesi makacsodását. Semmi különösebb szükségem nem volt arra, hogy ilyen tüntetés legyen. Ő mégis ragaszkodott a darabhoz. Az eljárása különösen elítélendő, amikor az első tüntetés után újra előadatta a „Nagyasszonyt”, pedig az első nap eseményei igazolták, hogy a keresztény tömegek nem nyugszanak bele az előadásba. Az első nap tiltakozása után stilszerű és helyénvaló lett volna, ha a következő napon nem adják elő ennek az irónak a darabját. Remélem, hétfőn este nem játszatják el újra a színház előtt ezt a megszállási komédiát, mert ez megszegyenesítése a színház tradícióinak, ez nem fér össze a színház multjával. Hiszem, hogy Hevesi nem adhatja elő még oly erős rendőri fedezettel sem a „Nagyasszonyt” mégegyszer és feladja ezt a különben is lehetetlen álláspontot. Hiszen Szomori személyisége sem érdemli meg ezt a rendőri asszisztenciát. Mi semmi szükségét nem látjuk a Szomori darab erőltetésének.

— Reméljük a pártban, hogy Hevesi, okulva a két nap eseményein, nem fog még egy harmadik tüntetésre is okot szolgáltatni, különösen amikor meggyőződhet arról, hogy ezek a társadalmi rétegek a legnagyobb megbotrányozással fogadták ezt a két előadást is.

— A tüntetés nem minősíthető az ifjúság meggondolatlan megmozdulásának. Igaz, hogy az idősebbek nem igen szoktak aktív szerepet venni az ilyen tüntetésnél, de a keresztény társadalom teljesen azonosítja magát a tüntetéssel.

— Hevesi Sándor — reméljük — levonja a konzekvenciát, levonja legalább abban a tekintetben, hogy nem játszatja az ország első színházában olyan szerző darabját, aki valóban katonaszökevény volt és akinek olyan irodalmi multja van, hogy semmi helye sem lehet a Nemzetiben. Hevesi magatartása egyéb tekintetben is többször adott alkalmat a kritikára. Tapasztaltuk, hogy kiváló művészeket mellőznek a színháznál, a darabok megválogatása pedig nem felel meg a színház tradícióinak. Márkus Emilia általánosan tisztelt személye sem lehetett jogom erre a darabra, hiszen más, valóban nagyszerű szerepekben igazán kiváló produkálhatott volna. A keresztény társadalom megköveteli, hogy az állam színházánál a keresztény, nemzeti szellemnek megfelelően járjon el az igazgató. Hevesi ur magatartása azonban az egész vonalon megbotrányozást váltott ki és vesszük, hogy végre levonja a konzekvenciát, mert ha így folytatja, nem méltó erre a helyre.

Láng János

a kultuskormányt tartja felelősnek. — Ha a darab előadása nem provokált volna a keresztény társadalmat, nem követ keztek volna be a sajnálatos események, amelyekért szerintem elsősorban a közoktatásügyi kormányt terheli a felelősség. Mi, nemzet azért tartjuk fenn ezt a színházat, hogy ott a nemzet művésze, erkölse, életfelfogása találjon hajlékot, személyi és tárgyi tekintetben is. A legfőbb felügyeleti jog birtokosának, a kultuszminiszternek kötelessége lett volna ellenőriznie és irányítani a színház igazgatóságát. Azt pedig, hogy az első tüntetés pártatlan botrány után másodsor is színre hozták ezt a darabot, nyílt, felháborító kihívás az egész nemzeti érzésű, keresztény társadalom ellen.

Héjj Imre

a hangos esti tüntetés mellett felhívta a figyelmet a lelkek néma, de spontán, igaz tüntetésére:

— Nem akarok beavatkozni egyetlen színház igazgatójának a jogkörébe sem. A Nemzeti Színháznál azonban mégis speciális gondtal kell örködni azon, hogy igazi művészetet adjanak. Ez mégsem egészen üzleti vállalkozás, a tradíciók is kötik ennek a színháznak az igazgatóját. Én pedig, eltekintve minden egyébtől, ezt a darabot rossznak tartom. Ha a Nemzeti Színház ilyesmit akart, válogathatott volna szerencsésen is a rossz darabok között és egész sereg olyan rossz darabot bányászhatott volna ki a raktárból, amely kisebb visszataszítást váltott volna ki a publikumban. A színház megkímélhette volna magát ettől a tüntéstől. Nem lehet eltúlozni, hogy a budapesti közönség nagy része függetlenül magáról a darabról alkotott elítélő véleményétől — mélyesen fájjalja, hogy ez a darab a Nemzeti Színházban színre kerülhetett. Ugy hiszem, még tüntetés nélkül is el lehet itélni az intézet vezetőségét. Ezzel az itélettel, a lelkeknek ilyen néma tüntetésével pedig pálcát tört a színház vezetése felett az egész közvélemény. Az ember elítéli, de nagyon megéri a tüntetést... Azt halom, segíeyzni akarják az előadással a szegény és beteg író. Rendben van, szép a humanus cél. Dehát mégsem erre való a Nemzeti Színház, hiszen akkor találhatunk egész sor nyomorgó, arra érdemes embert.

Vasady Balogh György.

aki többi között a közoktatásügyi bizottság vezető tagjai közé tartozik, szintén a kultuskormány erélyes, habozás nélküli fellépését követeli.

— Elvi álláspontom — mondotta a többi

között — szigorúan az, hogy nem helyes, ha az utca megmozdul. A dolgok elintézésének nem az a formája, hogy néhány fiatal gyereknek beverjük a fejét. Az ügy kielégítő megoldása kizárólag a kultuskormány feladata. Én tehát nem helyesem a tüntetést, de még kevésbé tartom a helyénvalónak a Szomori-darab megokolatlan színrehozatalát. A közoktatásügyi kormány bírálja el ezeket a kérdéseket a kellő energiával és azután álljon a sarkára és szerezzen érvényt az akaratának az a legfőbb felügyeleti hatóság.

Marschall Ferenc

nem talált elég éles szavakat a Szomori-ügy elítélésére.

— Nem láttam a darabot, nem is fogom megnézni... De én még a magam ifjúságából emlékszem arra az időre, amikor aránylag kisebb ok miatt felvonultunk a Nemzeti Színházhoz és mi, az egyetemi ifjúság tüntettünk olyan darab előadása ellen, amely sértette az emberi érzést. Épp így tettünk volna, ha nem a darab, hanem a szerző esik ebbe a hibába.

— A Nemzeti Színház vezetősége tudta előre, hogy ezzel a darabmal provokálja a tüntetést, provokálja az ifjúságot és egyenesen kihívja a keresztény társadalmat. Sajnálatos, de egyben nagyon különös, hogy ilyen körülmények között sem álltak el a darab előadásától. Ha irodalmi értékű színházi eseményről, új irodalmi irányzatot képviselő darabról lenne szó, hát akkor Isten neki, trancit, lássuk, de hiszen ezt a darabot már egyszer élvezte a közönség és egyszer már meg is feküdt a publikum gromját. Nem hiánypótlás, hogy a Nemzeti Színház ezzel missziót teljesítene. Érthető lenne, ha ilyen missziókat a tudatában a színház vezetősége még a népszerűtlenség ódiáját is magára venné, dacolna a közhangulattal, de erről a darabról a legjobb lélekkel sem lehetne azt mondani, hogy valami köze is lenne ilyen misszióhoz.

A belügyminiszter csak „éretlen gyerekek” tüntetéséről tud

Az Uj Nemzedék vasárnap délután beszélt Scitovszky Béla belügyminiszterrel. A beszélgetésről — amelynek egyes részletei nem kerülhetnek a nyilvánosság elé — kitűnik, hogy a miniszter, bár nem érez semmi közösséget Szomori és Hevesi irakkal, a további előadások rendjét — ha ugyan erre alkalom kínálkozik — még — az eddigiehez hasonló szigorral fogja megőriztetni rendőrei útján.

— Kegyelmes ur, a szombati súlyos események után milyennek látja a helyzetet és milyen intézkedés várható arra vonatkozóan, hogy a rendőrkard ne hasítson szét ártatlan emberek testén pusztá rómlátásra, képzelt támadásra? — indította meg munkatársunk a kérdések pergőtűzét.

— Válaszom ez — felelte Scitovszky — nekem semmi közöm Szomorihoz és darabjához, egyedüli feladatom, hogy az utca rendjét megóvjam és a tüntetéseket meggátoljam. Ezt pedig meg is teszem, mindaddig, míg a helyemen vagyok... Meggyőződésem, hogy Szomori nem ér meg ekkora hűhót. A színház közönségén pedig csodálkozom, hogy egy-két büzbombától és köhögéstől annyira megijedt... Felesleges ennek olyan nagy jelentőséget tulajdonítani.

— Éretlen gyerekek a szereplők... — szólalt meg újból a miniszter.

— A rendőrség hivatalos jelentése ellenkezőt mond — válaszoltuk. — Az előállítottak sorában mérnökök, ügyvédjelöltek, osvostanhallgatók, magánhivatalnokok és más értelmi pályán lévő intelligens emberek vannak, akik már túl vannak az éretlenség határán...

— Ezt is elismerem — hangzott a válasz.

— Szombaton este, kegyelmes uram távozása után az a hír terjedt el, hogy parancsot adott a csapatok vezetőjének a kiméletesebb eljárásra — vete tük közbe.

— Ilyen utasítást nem adtam ki. Erre nem is volt szükség. A rendőrök ok nélkül senkihez sem nyúltak. Természetesen támadásra csak támadással felelhettek. Sajnálatos, hogy idáig fajultak az események... A rendőr azonban nem tühette el az inzultust...

— Nagyon valószínűtlen — mondottuk — hogy egy fegyvernélküli ember szembeszálljon a karhatalommal, különben is a szombati válamennyien az ellenkezőjét vallják... Gáspár László, a szerencsétlen fiatalember pusztán egy feldühödött és magáról megfélekedzett rendőr áldozata lett. A vizsgálatnak ezt mindenestre tisztázni kell...

— Ugy van — szakított félbe bennünket Scitovszky — a vizsgálat majd világosságot derít. Ha bűnös volt a rendőr, akkor elveszi büntetését, de ha jogosan cselekedett, dicséretet kap...

— Én is elítélem Szomorit, a pornográf író és aki egyházamat gyalázta — fordította át más témára a szót a miniszter — azonban a Nagyasszonyban semmi olyan kivétlnivalót nem találok, amely megindokolná azt, hogy elő ne adhassák.

— Nagy elítélendő a provokálás éppen a mai viszonyok között, amikor szükség van a társadalom nyugalomára, amikor mindent kerülni kell, ami a hegedő sebeket újból feltépi és esetleg újabb barázdákat von a társadalom egyes rétegei közé. De a Nemzeti Színháznak más téren vannak nagy feladatai, amelyeket, sajnos, nem látunk betöltve. Ha van ott művészi erő, amint hogy van, akkor e nagy feladatok szolgálatába állítsák a fölös energiát. Ne legyen senki meglepődve az ifjúság lelkes tüntetésén, mert igenis, az ifjúság mindig betölti azt a szerepet a nemzeti célok szolgálatában, amelyről a társadalom kényelmesebb, fáradtabb és fásultabb elemei sokszor megfeledkeznek. Nem jó tervemre tévedt a színház igazgatója...

Csilléry András

nyilatkozatában tiltakozott az ellen, hogy a kultuskormány türtte a keresztény világnézet ellen intézett merényletet.

— Helytelenítjük a kultuszminiszter magatartását, — mondotta — mert a numerus clausussal amugyis felzavart tömegbe bedobták a Szomori-darab kénszerű előadását. A belügyminiszter egyenesen a kultuszminiszter kérésére vonultatta fel rendőreit. A kultuszminiszter engedte, hogy a magyar ifjúságot, amelynek minden áron való előbbreviteléről szolt még a katolikus diáknagygyűlésen, keresztény világnézetében, nemzeti érzésében megbánták, kiszolgáltatta az ifjúságot a rendőrök durvaságának, magyar embert állítva szembe magyarokkal.

— A péntek esti események után a kultuszminiszternek, a helyett, hogy vadászni ment, be kellett volna tiltania a szombati előadást. Mindent elkövetünk képviselőtársaimmal együtt, hogy a keresztény világnézetében megsértett társadalomnak és ifjúságnak elégtételt szerezzünk.

— Véleményünk szerint — vetettük ellen — nem lehet különbséget tenni a „Lord Belom ifjúsága” és a „Nagyasszony” szerzője között. Egy emberből nem lehet két személyt teremteni és művei szerint kettéválasztani. A pornográf Szomori és a Habsburg-dramák Szomorija szerves összefüggésben áll egymással. A hasonlat talán durva, de ráillik, ha felvetjük a kérdést, mi történne akkor, ha Kun Béla holnap Moszkvában olyan darabot írna, amely nem ellenkezik a polgárság érdekeivel és azt elküldené a Nemzeti Színháznak előadásra.

— Kun Béla darabját is előadnám — felelte Scitovszky — ha az megtérést és a mult megtagadását jelentené...

A meglepő válasz után szóváltottuk a belügyminiszter előtt, hogy a rendőrlégenység legtöbb helyen minden előzetes figyelmeztetés nélkül ártatlan, mit sem sejtő idős nőket és férfiakat, lakásukba igyekvő polgárokat kergette maguk előtt, lovakkal a falhoz szorítottak. A „veszélyeztetett” területek sikoltozó, idegességek nőkkel voltak tele, akik soha sem gondoltak tüntetésre. A miniszter erre megjegyezte, hogy ilyenkor nem lehet válogatni az emberekben, mert az csak veszélyeztetné, késleltetné a rend helyreállítását.

— A darab ellen tiltakozók más, megengedett formát is találhattak volna a repriz megakadályozására, — folytatta Scitovszky.

— A keresztény nemzeti szervezetek és alakulatok, — válaszoltuk — komoly, súlyos szavú vezető embereket küldöttek a kultuskormányhoz és kérték, hogy akadályozzák meg a darab előadását. Ez elegendő lehetett volna... Egyébként milyen formákra gondol a kegyelmes ur?

— A recept meghatározása nem az én feladatom.

— Excellenciádnyak — fejtegettük tovább — szombati este alkalma volt meggyőződni arról, hogy a botrányok folytatódnak, a színház vezetőségének makacssága, csak további ellenkezést jelent s így a Szomori-darab előadása nem ismételhető meg, már azért sem, mert végre sem ültethetnek minden néző mellé egy-egy detektívet, vagy rendőrt annak ellenőrzésére, hogy az valóban meghült-e azért köhög és valóban lelkesedéssel tapsol-e vagy pedig „lázdadó”.

— Ennek az elrendelése nem én rám tartozik, — hangzott a felelet. — Engem csak a rend érdekel...

— Vegyék le a darabot az ország első színházának játékműsoráról és a rend helyreáll, — tartottunk ki álláspontunk mellett.

— Újból csak azt mondhatom, — ismételte Scitovszky Béla — hogy ez a kultuskormány hatáskörét érinti. Ebbe nem szólhatok bele, amint én sem engedem meg, hogy az én feladataimat más írja elő...

— Hosszúra nyúlt beszélgetés — amely bizalmas jellegű közlésekkel bővült ki — ezzel véget ért és mindenesetre akadnak majd olyanok is, akik úgy fognak vélekedni, hogy Scitovszky Béla, a „belügyminiszter” valóban nem mondhatott mást...

Az „irodalmi érték”, amelyért vér is folyhat

A Szomori-darab erőszakos színrehozását Hevesi igazgató ur ezzel indokolja, hogy „bevált irodalmi értékek az hangot” és állandóan erősködik, hogy neki a kérdés politikai hátteréhez semmi köze, csak művészi célokot kell szolgálnia. Nem akarunk erről a „mindenáron érvényesítendő irodalmi érték”-ről mélyreható vizsgálódásba bocsátkozni. Az a jelentéktelen és a magyar nyelv minden törvényét vadul felraguló stilusszentimentalizmus, amelynek levegőjében a Szomori irásai megszületnek, nem érdemli meg a komoly analízist. Csak fel kell útni ennek a „maradandó érték”-nek bármelyik könyvét, hogy megdöbbenéssel és jövő sorunk, nemzeti kultúránk iránt való kétségbeeséssel lássuk, mit tett, sőt mit követett el Hevesi Sándor.

A Gloria című színműből idézzük:

— „Szeretem a klérust, a nagy hierarchiákat, — tradíciók lovagjai! Azt tartom, az van, ami a multakból barázdá nyulók el az életünknek földszántásán lássa, — az utalvány! — az élet útján, előttünk lássa, a multak egész embervándorlása lássa, mint a mély szántást a földben, ami van, — két sorban írja meg Fiat quodam tempus. — Már képviselőkoromban, holtkéz híve voltam, mint a kéz a kézben, — és ceruza a kézben — úgy voltam kéz a kézben — az asztal a papír! — konzervatív izig-vérig s feduális, mint a tölgy, — 10000! — királyi tölgy, a trónjához hü, hü mind a vérpadig méltóságos uram! — jelezze ezt, jegyezze föl! Szeretem a kis öregpapokat, ha mennek az estében, kopott feketében a gázlámpák alatt... Szeretem a lombakác alatt a lugasban a kövéréd plébánosokat, völgyben a prépostot, az apátot hegyen, kisvidéki kúriákban az éneklő kanonokot, mint egy kálitkában a madarat, szeretem — az asztalon ott is hagyhatja virágok között! Szeretem a sok tonzurás fejet a világban, ez mind alázat, ez mind a mult in historiam ecclesiasticam, — az asztalon mondom, az asztalon! — a mult!

Szeretem a kis fiatalpapokat és a fiatal kispapokat, bíborban a Pincion a kaméliák alatt, a kis magyar fiatalokat piros ruhában s úgy csapatostul, mikor mennek a római alkonyatban, mikor mennek, olyan arccal, mint egy-egy angyal, aki van! és fölöttük a nap gurul az egekben! — megvan! az egyház barátja vagyok, szeretem, ami disz van és pompa, ami sühog, a nagy tometéseket zenével, lovakat bobitával, mint a vadgesztenye virágja fekete pelyhelyben a sok harangot a del Populon ha elzeng tul a Tiberisen Szent Pál fájdalmáig, a Terebintusok ormán, a nagy orgonák ha megszólal mint viharban az erdő a Sixtinus falában). (A püspök felállott, — megírván az utalványt.) Szeretem, ami zengő — jól van! nagy partokon a keresztifát hü nyájak előtt, nagy ivókat és hidakat az égre, mikor úgy repül az ember a maglyák fényén a haláiba, mintha egy sason ülne, — látom — szeretem a fanatizáltat, a mártírt, a leprást, aki üvölt a jeruzsálemi utcán, szeretem ami mind Michel Angelo egy plafondon a fejem fölött, — látom! látom! — szeretem, ami nagy! Rómában megmondta a pápának: Timeo Hebraos! vigyázat, ha jönnek az izraeliták!

Valóban vigyázat! Ezeknek a zsinagógái zürzavarral száguldozó szavaknak semmi értelmük nincs. Semmi olyan értelmük, amiért Hevesi Sándornak ily végzetesen rajongania kellene. Az egymásra halmozott értelmetlen felkiáltások csak kacagást tudnak kiváltani, de semmi olyan hangulatot, amelyért többszázmillió költségre érdemes verni a Nemzeti Színházat. Az utalvány megírásának a sürgőssége a főgondolat, amelyhez csak kiegészítő asszociációul társul a katolikus klérus és a katolikus szertartás iránt való „művészi rajongás”, amely hazug és tartalmatlan és — becsapásra szánt. Az őszintéség látszatát akarja kelteni ez a hűhös kiáltozás, az író „sajátságos” érzelmét akarja revalálni, de ismételtén vigyázat! — Irodalmi stilusszedelgés, a magyar nyelv arculcsapása és esztétikai hazugság.

De idézhetünk más fejezetekből, más zürzavarakat.

— „Ha van neked fogadmad arról, ami voltam, a nyomor ami van mögöttem, ami ég és perzsel, tizenöle évig, ami voltam, — ahogy jártam a bolondját mondjad, Párisban kártyás bukméker, amit akarsz, biliárdművész, vállalkozó, mire?! Brémában vasmacska. Brüsszelben kardár, Clevelandban szurnaliszta s vissza fűlő a hajón, hit-szónok és jós, Hágában egy cirkuszban Agoston! Dummer August! Agoston az én eszemmel, tragikusam nagy! No lám! Ami voltam, ami voltam, amit kiplódtam, amit sirtam, — hortyogjak rá egy nagyot! Aludjak rá tizenöle éve, mint egy angol, mint egy Ripp Van Winkle!... Ugy menjek, mint az árny, miért! Mert te itt fel vagy hangolva, ilyen

magosra föl, mint egy Fredegonda, egy Melizárd!"

Igy kérem! Oldalakon, iverken, könyveken keresztül ugyanez az összefüggés-telen szóáradat. Aki ilyeneket leír, az valóban lehet Brüsszelben hordár, Clevelandben zsurnaliszta, Brémában vas-macska, Hágában *dummer August*, csak egy valami nem lehet: — *író Magyarországon*. Csak a Nemzeti Színház igazgatója tud olyan elkeseredetten rajongani ezekért az értelmetlen kiáltozásokért, hogy lelkiismeretére veszi az egész magyar nemzeti társadalom felháborodását, a becületet, nemzeti érzéseiben megbántott magyar ifjuság véreghullását, az utcának forrongó kavargását s a megkeserített lelkeknek forradalmi hangulatok felé terelődését. Csak az rajonghat ilyen ürességekért és tartalmatlanságokért, akinek a magyar nyelv egészsége és tisztasága nem probléma, aki soha egy másodpercre meg nem értette, mert belső természeténél fogva nem is érthette meg, a nagy jelszót, amely az általa vezetett színház színpada fölé valamikor kiiródott: „Nyelvben él a nemzet!” Elképzeljük az elmúlt napok borzalmas tényei után Hevesi Sándorról — többet mondunk, *elhisszük* Hevesi Sándorról, hogy az általa minden poklok és keresztény fiatalok véren át is favorizált írójáról nyilván lelkesen csemegei annak egy másik darabban a *Szabóky Zsigmond Rafaelben* zugó ariákat:

„Ez van nekünk, egy Zsigmond Rafael... Ecce Homo!... egy magasabb fok, egy magasabb lét, magasabb hang, magasabb rang, ez van nekünk, mi hoztuk rá!...”

Igy rajonghat Hevesi magában, elhárítja magától a kintől feléje hangzó elkeseredett kiáltásokat, elhárítja magától a másodnapon már a nézőtérben is fel-

harsant felháborodást, nem figyel a gúnyos hatótára, amely már-már a saját híveinek és az általa favorizáltak rajongóinak az ajkán is kiszakad. Nem törődik az egész keresztény magyar társadalommal, amely előrelátta a darab körül kitört botrányt s amely követségek útján kérte a kultuszminiszteről ennek a darabnak a műsorról való levételét. Nem sikerült a nagy „művészi cél”, bármilyen művészi is volt elgondolva, de sikerült összetörni lelkes fiataljainkat, megkergetni az utca járókeit és sikerült a botrányos jelenetek végtelen sorozatát felidézni. Sikerült — s most ismét az ő szótárukól, a Szomori-féle fráziskincs és szógyűjteményből vesszük az idézetet — sikerült:

— „Két detektív, aki jön, a nagy élmény az ilyen nagy eszlásban az ilyen dus falak között, a konkluizio amiben kulminál, a végső pont s ami nem lehet más... a letartóztatás... jó guszta, finom zsiros: *le-tar-tó-z-tás! Mintha azt mondanám székelygulyás, le-vendülés, vadmandulás, vagy kirándulás a Semmeringre.*

A két detektív, „aki jön”, karon ragadja az egészséges lelki magyar fiukat, a lépcsőn lefelé taszigálja őket, bekíséri őket és megbünteti őket. A „két detektív” intézménye az egyedüli intézmény, amiben Hevesiék biznak, sőt *kizárólagos kritikuskul teszik meg* — a közönség kritikájával szemben. Rendőri felügyelet alá helyezik ezeket a minden futurizmust is tulszárnyaló értelmetlenségeket, amelyek nemcsak a színpadon, a szereplők szájába adva fordulnak elő, de az író más könyveiben is, az író saját előadásában is.

Hát igen, az ilyen „irodalmi értékek” csak rendőri felügyelet mellett szólhatnak meg — a Nemzeti Színházban.

Meg kell vizsgálni, ki felelős a rendőrség szombati eljárásáért

Két napon keresztül, ha valami idegen került Budapestre, meglepődve láthatta, hogy a budapesti államrendőrség ezrei vannak mozogtatva, hogy

az utca forgalma megakadt, hogy gyalogos, biciklis és lovasrendőrök vonulnak fel kiszámított stratégia szerint,

hogy a Rákócziuton nem lehet közlekedni, akinek ügyes-bajos dolga van, az kénytelen a mellékutakba menni; hallhatta, hogy *vezényszavak pattognak, rendőrök nyeritenelek, menekülők sikoltoznak*. Mindezt észelve arra gondolhatott, hogy bizonyára kommunista lázadás van Magyarországon fővárosában s ha megtudta azt, hogy a hazafias diákság egy író és színdarab ellen tüntet, bizonyára össze-csapta kezeit és emlegetett valamit a Balkánnal kapcsolatban. A budapesti rendőrségnek rettenetes tévedése ugyanis ott van, hogy a színházi tüntetésből olyan nagy káoszt csinált. Külföldön gyakran van színházi tüntetés. Eltekintve attól, hogy vitatható tény, hogy a nőzőnek a pénzért, ha joga van tapsolni, van-e joga az ellenkező vélemény nyilvánításra is, külföldön nem nagy dolog, ha valaki a színházban füttyöl, vagy nemtetszését másféleképpen fejezi ki. Franciaországban például soha sem bocsátja meg a hazafias közönség, ha valamelyik író hibát követett el s tudunk esetet, hogy

egy francia írónak a darabja nem mehett azért egy párisi magán-színházban, mert a rokkant katonákról sértően írt.

A franciák egyik legnagyobb büszkeségét, Daudet-et a francia akadémia egy ízben komolyan figyelmeztette, mikor valami a franciáknak nem tetsző dolgot írt, *máskor ilyet ne tegyen*. Az közudomásu, hogy a nagy Rosland fia, Maurice Rosland, a költő a párisi könyvpiacra bojkott alatt van, mert a franciák nemzetközinek tartják. Csak nálunk történhetik az meg, hogy egy író mellett, aki pornográf, az egyházat és a papagát meggyalázza, aki hozzá katonaszókevény volt, — elismerjük felsőbb parancsra — *kivonult a budapesti rendőrség létszámának fele és valósággal ostromzár alá veszi a Nemzeti Színház környékét*, hogy így védje meg a zsidó író és a zsidó igazgatót, akikben nem volt annyi jóízűs, hogy ezt a merényletet a keresztény közönség ellen ne kövessék el.

Többé erről nem vitatkozunk. Minden esetre jó lesz, hogyha a budapesti rendőrfőkapitány külföldi tanulmányuttra küldi ki néhány főtisztviselőjét, nézzék meg, hogy kezelik ott a színházi tüntetéseket. És jó volna, ha rendőrség vezetői és fölöttes hatóságai egy kicsit gondolkodnának azon, hogy például, a velünk barátságos Olaszországban, ahol a közönség a neki nem tetsző szerzőt úgy elveri, mint a kétfenekű dob, ha kérekerít-heti, mi történt volna, ha valamelyik színház egy katonaszókevény darabját mert volna előadni, egy olyan íróét, aki az olasz haza iránti kötelességét, a leg-
elemibb polgári kötelességét nem teljesítette. A rendőrség urai gondolkozzanak erről. Mi pedig egész tárgyilagosan, minden elfoglaltság nélkül, ott járva a két nap tüntetői között, elmondjuk, mi a véleményünk a rendőrség viselkedéséről.

Az első este ellen nem lehetnek senkinek sem súlyosabb kifogásai.

Egyes fölösleges lovasgaloppoktól eltekintve, a rendőrség úgy viselkedett, ahogy kötelességét teljesíti, de amellett magyarokból és keresztényekből álló testületnek kellett viselkednie. Jól esett hallani azt a megállapítást a péntek esti előadással kapcsolatban, hogy Szomori hívei, a cionista tüntetők annyira provokálták a keresztények türelmét, hogy emberileg teljesen érthető volt minden, ami történt s még csoda, hogy súlyosabb zavargások nem voltak.

Ami a szombati rendőrséget illeti, az első, amit mondhatunk az az emberi érzésünk volt, amellyel a szegény, az örökös szolgálatától kifáradt rendőrség iránt érezzük. De nem hallgathatjuk el, hogy éppen szombat este történtek az utcán azok a véres és sajnálatos események, vérengzések, amelyek a rendőrségnek nem bocsáthatunk meg. Mi tudjuk, hogy a rendőrség akkor is a kötelességét teljesítette, de áll a mondas: *est modus in rebus*.

A mód is fontos, ahogy valaki a kötelességét teljesíti.

És itt teljes felelősséggel tartozik *Mari-novich* Jenő főkapitány, miért kellett keresztény vérenek folyni az utcán két zsidó védelmében, s miért kellett keresztény rendőrségnek a keresztény Magyarország büszkeségére, az egyetemi ifjuságra rohamozni. És felelnie kell *Szeszlér* Hugó főkapitányhelyettesnek, aki a rendőrség stratégiáját vezette, vajjon nem lehetett volna-e elkerülni minden olyan eseményt, amely az egyébként fölemelő és méltóság-teljes tömegmozdulásra keresztény piros vércseppeket hullatott. A vizsgálatnál már lehet a felől is elmélni, hogy vajjon a főkapitányhelyettes intézkedéseiben, amelyekkel feltűnő ügyekezettel vett védelmébe egy zsidó író és egy zsidó igazgatót, nem szólalt meg tulságosan a rokkonv szava.

Ezekért a dolgokért valakinek felelni kell. Vajha olyan szigorúsággal lépne fel a budapesti rendőrség minden felforgató főrekkével szemben, ahogy az egyetemi hallgatókba belegázolt. És itt nem hallgatjuk el azt a köszönetet, amelyet minden keresztény nevében

Vass József népjóletti miniszter

felé küldünk, aki *Drehr* Imre államtitkár kíséretében szombaton este autón rohant a Nemzeti Színházhoz, kereste a rendőrség parancsnokát és halotzsápadt arccal adta tudtára a csapatok fölött parancsnokló tisztnek, hogy most jön a Rákóczi-utról, s látta, hogy a Stáhi-utca és a Gyulai Pál-utca táján rendőrök kard-lapozzák a védtelen keresztény ifjuságot.

Nem hallgathatjuk el, hogy akkor, amikor nem a zsidólapok állástalanjai és munkanélküliei, hanem az egyetemi ifjuság és a keresztény intelligencia álltak sápadtan a rendőrkordonok mögött, mert nem értették, miért ez a sok hübő egy Szomoriért és egy Hevesiért, akkor az összes felelős tényezők közül egyedül csak Vass József népjóletti miniszternek sápadt arcára rajzolódott ki a jövődó Magyarország büszkesége, a magyar ifjuság miatt érzett aggodalom. *A krónikásnak a történelmi igazság kedvéért est le kell szőgeznie*

Szomori fércműve lekerül a műsorról

Ma délelőtt tizenegy óra után levelet kézbesítettek Hevesi Sándornak. A levelet P. Márkus Emilia, a Nemzeti Színház művésznője, akit a színház igazgatósága megmondolatlanul és könnyelműen sorozatos botrányok közepontjába állított, értesítette a Nemzeti Színház igazgatóját, hogy a legutóbbi eseményekkel kapcsolatban idegzte annyira megrendült, a vasárnapot is olyan súlyos idegrázkódtatások közt szenvedte végig, hogy orvosai tanácsára legalább tíz napig nem léphet fel.

A levelet a Nemzeti Színházban óriási megkönnyebbüléssel fogadták és így a Nagyasszony ma esti előadása elmarad és természetesen nem tartják meg a többi Nagyasszony-előadást sem. Értesülésünk szerint, ha Márkus Emilia az idegizgalmakat kipihente, Stuart Mária címszerepében lépteti fel a művésznőt, akinek ez alkalommal a keresztény társadalom is elégtételt akar adni, azért, hogy Hevesi Sándor művészetéhez nem méltó botrányba kergette.

A Nemzeti Színházban a műsor megváltozása miatt ma este B. bérletben a Velencei kalmár, csütörtökön a Süt a Nap, szombaton A piros bugyelláris, a jövő kedden pedig A vén gazember kerül színre.

Petrovácz szerdán interpellál a botrány ügyében

Petrovácz Gyula szerdán interpellációt intéz *Scitovszky* Béla belügyminiszterhez, a Nemzeti Színház körüli véres tüntetés miatt. Az interpelláció szövege a következő:

Interpelláció a belügyminiszter urhoz, a Nemzeti Színház környékén, az esti forgalomnak az államrendőrség részéről való ismételt megbénítása tárgyában.

1. Helyesli-e a belügyminiszter ur, hogy az államrendőrség a székesfehérvárosi legforgalmasabb utkeresztveződésénél egy négyezerkilométernyi körzetét formálisan evakuál, valahányszor a Nemzeti Színház Szomori-Weisz-darabot ad, úgy hogy ezen a nagy területen tilos a gyalogjárók közlekedés, az uttesten és a villamos vonalon pedig a járműveknek sem szabad megállniuk?

2. Helyesli-e a belügyminiszter ur, hogy a szűk és sötét mellékutakba terelik a legforgalmasabb időben a legnépesebb fűtvonalaik közönséget, amely ott természetesen megtorlódik és méltatlankodik, amiért rendőri brutalitásokat, lovasattakot és rendőrkardiapot kap ráadásul?

3. Helyesli-e a belügyminiszter, hogy a ki-üritett fűtvonalon lakókat csak hosszas igazolás és rendőri kíséret mellett engedik lakásukról elmenni, vagy oda hazatérni és hogy az üzletek forgalma is szünetel a rendőri megszállítás négy órai időtartama alatt, midtál a kereskedők horribilis kárt szenvednek?

4. Kifizeti meg ezeknek a kárát, továbbá a rendőri készlettség nagy költségeit, — ki vállalja ezekért a felelősséget és mi az a fontos érdek, amely ezeket a nagy költségeket megokoltja teszi?

5. Helyesli-e, hogy ha egy színdarabot csak a közérdek és a jogos magánérdek teljes felborításával és csak rendőri felügyelet alatt lehet előadni, ahhoz a magánérdeki vállalkozáshoz a közpénzen fenntartott államrendőrség nyújtson segédkezt?

6. Ha pedig mindezeket nem helyesli, hajlandó-e intézkedni, hogy a forgalomnak egy világváros szívében való példátlan megbénítása többé meg ne ismétlődhessek?

Gáspár László nem halt meg

Ma délelben az a riasztó hír terjedt el a fővárosban, hogy

Hevesi és Szomori súlyosan sebesült áldozata, Gáspár László szigorló orvos, aki véres fejjel maradt szombaton este a Rákóczi-tér közepén, ma reggel súlyos sebébe belehalt.

Ez a megdöbbentő hír percek alatt száguldott végig a főváros idegzetén, de *hála Istennek* nem bizonyult valósnak. Valamennyi hivatalos helyen megáfolták ezt a híresztelést és közölték velünk, hogy Gáspár László sebesülése ugyan veszedel-

mes, de nem kell katasztrófától tartani. Az *Uj Nemzedék*

a legnagyobb nyomatékkal és szeretettel arra kéri a magyar ifjuságot, hogy ebben a nehéz időben legyen méltó önmagához és ne ragadtassa magát olyan eljárásra,

amellyel az egész magyar társadalom nem tudná magát azonosítani. *Ügyünk sokkal komolyabb és szentebb, semhogy győzelmiunket megmondolatlan cselekedettel szabad lenne megtépázni.*

Nemzetiszínü koszorúinkat várják az ezeréves határok hősi sirjai — mondotta Oroscházán József királyi herceg

— Az *Uj Nemzedék* tudósítójától. —

Oroscháza, október 24.

Vasárnap délelőtt 11 órakor leplezték le Oroscházán a község 1106 hősi halottjának emlékszóbrát. Az ünnepi beszédet József királyi herceg tartotta, akit a község határában lovasbandérium élén Kovacsics Dezső főispán fogadott.

— Ezeréves nagy multunk alatt — ugymond — mindig Magyarország állott őrséget Európa keleti végelyén. Most Európa hallatlan hátlansággal összetörte ezt a védőbástyát. Mélyeség fájdalom töl fel lelkemből, ha arra gondolok, hogy az a sok-sok dicső magyar vér majdnem hiába folyt el a háboruban.

— Ott, ahol a magyar vitézség olyan dicsőséges formában nyilatkozott meg, sűrű sorokban állanak a fejfák, a fakeresztek, a jeltelen, beomlott sírok. Ott nyugszanak ők, — de nem nem nyugosznak, — én legalább is úgy hiszem,

ők őrségen vannak és várják hívó szavunkat.

— Most mi hívtuk őket és az a sok fakereszt idejött e térre, hogy szülő, gyermek, özvegy és ánya eljöhessen imádkozni értük. Értük imádkozni és példát venni róluk. Szép szobor: a hős meghal, de a testvér átveszi az örökséget, a fegyvert és az apa bátorító szóval küldi második fiát is a harcra.

— Adja Isten, hogy mielőbb elindulhassunk mi is és elvihessük nemzeti színeinkkel díszített koszorúinkat az ezeréves határokon korhadó áru fakeresztekre.

A királyi herceg után *Csismadia* András

országgyűlési képviselő beszélt, majd *Kucsa* István főjegyző átvette a szobrot. Délben négyezerterítéses bankett volt.

*Fajalmát
Láidában csak
Unghváry László
nt.-nal vegyem
Budapest
"Uj Nemzedék"
33.*

Elhízott egyéneknek a természetes „Ferenc József” keserűvizkura hatalmas előmozdítja a bélműködést és a testet könnyeddé teszi. Több orvos-professzor a Ferenc József vizet szívvelszirosodásnál is reggel, délelben és este, egy-egy harmadpohárynyi mennyiségben rendeli. Kapható gyógyszerárakban, drogériákban és fűszerüzletekben.